

EDITORIÁL

Preklad patrí k základným javom európskej kultúry. Ako literárny a kultúrny fenomén má dlhú históriu, pretože jeho význam spočíva v dorozumievaní. Preklad vyjadruje podstatu ľudskej komunikácie, a preto boli a budú jeho prejavy rôznorodé a všeobšiahle.

Dnes sa funkcia prekladu neobyčajne rozrôznila. Preklad sa už netýka iba literatúry, odborných textov, tlmočenia, titulkovania či ozvučenia filmov alebo reklamy. Stal sa takmer univerzálnym fenoménom tvorby a azda najtypickejším prejavom intertextuality. Jeho podstatou je tvorivosť v chápaní a interpretácii prameňov, inakosť, inšpirácia, kreativita.

Preklad vychádza z rovnakých intencií ako tvorba. Vstupuje do komplexného pohybu (vzťahov, výmeny, paralel, inšpirácie, výpožičiek, odkazov) medzi literárnymi dielami, autorskými subjektmi, rôznymi druhmi umenia, médiami a širšími kultúrnymi procesmi. Dokazuje to množstvo pojmov, ktorými sa nahrádza, napríklad prepis, prenos, analógia, pastiš, adaptácia, diskusia, transfer, inštalácia a pod. Tvrdenie, že preklad je predĺžením života originálu – literárneho diela, je všeobecne akceptované. Ale preklad je aj niečím viac, je pokračovaním jeho tvorby, jeho písania. Tým, že dostáva dielo do nových súvislostí, nielen kultúrnych a jazykových, ale aj žánrových, výtvarných, hudobných, sociálnych alebo komunikačných, dielo mení, približuje, scudzuje, domestikuje, falšuje a znovu prepisuje pre budúcnosť.

Tento jav nás núti zamyslieť sa nad hranicami prekladu. Má prekladovosť vlastné črty, ktorými sa odlišuje od iných tvorivých procesov v kultúre? Čo spôsobilo, že práve preklad sa stal univerzálnym javom? Na pomedzí akých oblastí preklad vzniká? Aký bol status prekladu v minulosti, čo mu jeho limity dovolili a čo nie, a aký je jeho status dnes?

Predkladané texty sa pokúšajú vyhmatať v analyzovaných textoch jemné hranice intertextuálnych podnetov, odhaliť limity prekladu a upozorniť na splývanie tvorby a prekladu, na hranicu medzi nimi, ktorá sa v dejinách kultúr vždy prekračovala a ktorá sa presúva aj dnes.

Libuša Vajdová